

مناسبت‌های تیر ماه و قیام ۳۰ تیر

- دوم تیر ۱۲۷۸: به توپ‌بستن مجلس شورای ملی به دستور محمدعلی‌شاه قاجار.
- سوم تیر ۱۲۸۷: اعدام میرزا جهانگیرخان شیرازی مدیر روزنامه‌ی **صور اسرافیل** و سلطان‌العلماء خراسانی مدیر روزنامه‌ی **روح القدس**.
- چهارم تیر ۶۵۳: درگذشت خواجه نصیر طوسی.
- هشتم تیر ۱۲۱۴: قتل میرزا ابوالقاسم قائم‌مقام فراهانی به دستور محمدشاه قاجار.
- ۱۲ تیر ۱۳۰۳: ترور میرزاده‌ی عشقی شاعر و مدیر روزنامه‌ی **قرن بیستم** در غوغای جمهوری به دستور سردار سپه.
- ۱۴ تیر: جشن تیرگان، روز قلم.
- ۱۸ تیر ۱۳۷۸: سرکوب جنبش دانشجویی در دولت

- ۲۱ تیر ۱۳۱۴: سرکوب تظاهر کنندگان در مسجد گوهرشاد به دستور رضاشاه پهلوی.
- ۲۲ تیر ۴۳۷: زادروز حجت‌الاسلام ابو‌حامد غزالی.
- ۳۰ تیر ۱۳۳۱: قیام ۳۰ تیر ۱۳۳۱ از روزهای افتخار‌آفرین تاریخ سیاسی ماست. **ماهنامه‌ی حافظ** به همین مناسبت در شماره‌های چهارم (تیر ۱۳۸۳) و شانزدهم (تیر ۱۳۸۴) مقاله‌هایی منتشر کرده است و...
ما یاد شهدای ۳۰ تیر را گرامی می‌داریم، ولی در این شماره‌ی **ماهنامه‌ی حافظ** برای پرهیز از تکرار، خوانندگان را به مراجعه به شماره‌های سال گذشته توصیه می‌کنیم و به جای آن خاطری ناگفته از آخرین روزهای زندگی زنده‌یاد دکتر محمد مصدق پیشوای نهضت ملی ایران به قلم آقای دکتر اسماعیل یزدی (عضو پیوسته‌ی فرهنگستان علوم پزشکی و استاد پاتولوژی فک و دهان دانشگاه تهران) را به خوانندگان ارمغان می‌کنیم.
در تیر ۱۳۳۱ مصدق، آگاه از نتایج دخالت‌های ناروای ارتش در انتخابات دوره‌ی هفدهم مجلس شورای ملی که برای امثال به انتخاب دکتر سید حسن امامی (امام جمعه‌ی شیعه‌ی مقیم تهران) از مهاباد (از شهرهای سنی‌نشین کشورمان) منجر شد، از محمدرضاشاه پهلوی درخواست کرد که اجازه دهد مصدق، پست وزارت جنگ را شخصاً برعهده بگیرد. شاه در مقام فرمانده کل قوا با این درخواست مخالفت کرد، مصدق استعفا داد، مجلس هفدهم به ریاست دکتر سید حسن امامی به قوام رأی تمایل داد و شاه با آن‌که از قوام بیش از مصدق می‌ترسید، فرمان نصب قوام به نخست‌وزیری را امضا کرد. قوام، اولتیماتوم شدیدالحن خود را با مصرع معروف «کشتنیان را سیاستی دگر آمد» توسط رضا سجادی از رادیو خواند، اما قیام ۳۰ تیر ۱۳۳۱ موجب بر جای ماندن مصدق شد. سرانجام چون مجلس در مقام استیضاح مصدق برآمد، به پیشنهاد مصدق، بیست و پنج نفر از نمایندگان جبهه‌ی ملی (به اضافه‌ی ۲۵ تن دیگر از نمایندگان مستقل) از نمایندگی مجلس استعفا دادند و بدین ترتیب مجلس به واسطه‌ی فقدان حدّ نصاب، قادر به تشکیل جلسات نشد و سرانجام هم مصدق با توسل به رفراندوم در مرداد ۱۳۳۲ آن را منحل نمود.

دکتر مهدی حایری یزدی که توانایی‌های علمی خود را در سطح جهانی و در دانشگاه‌های خارج به اثبات رسانده بود، در ایران پس از انقلاب به «مهره‌ی سوخته» بی تبدیل گردید که هرگونه فرصت تأثیرگذاری از او سلب شد. حال، نکته‌ی مهم آن است که بدانیم این عدم توفیق، دلیل ضعف و ناتوانی مدیریتی استاد حایری یا استادان مشابه او نبوده و نیست. دکتر کریم سنجابی در مورد سرپرستی استاد حایری یزدی در سفارت ایران در ایالات متحده، عدم توفیق او را دلیل بی‌کفایتی و ناتوانی مدیریتی او قلمداد کرده است. اما غافل مانده است که کم‌ظرفیتی عامه، انقلابی‌گری و سوء انتخاب مردم و عدم پشتیبانی دستگاه‌های قدرتمند هم در این عدم توفیق دخیل بوده است. محمدرضاشاه سال‌ها هر کس را که استقلال رأی و نیمه شهامتی داشت از خود راند و خود را به جمعی بله‌قربان‌گوی محاط کرد. انقلاب که شد موج عظیم مردم، با انقلابی‌گری و ضدیت با رژیم سابق هر کس را که سابقه و تجربه‌ی در اقتصاد، سیاست و مدیریت داشت، مطرود و ملعون شمرد. پس بی‌توفیقی کسانی مانند استاد حایری یزدی در تأثیرگذاری در جامعه‌ی ایران چه پیش و چه پس از انقلاب، تا حدود زیادی به اختیار خود ایشان نبوده و نیست. ■

پی‌نوشت‌ها

- ۱- امین، سیدحسن، «بادی از شادروان دکتر مهدی حایری یزدی»، **مقالات و بررسی‌ها** (فصلنامه‌ی دانشکده‌ی الهیات دانشگاه تهران)، دفتر ۶۵ (تابستان ۱۳۷۸)، صص ۷-۲۰.
- ۲- باهری، دکتر محمد، «نامه»، **ره‌آورد**، شماره‌ی ۶۲، ص ۳۲۴.
- ۳- جعفریان، رسول، **جریان‌ها و جنبش‌های مذهبی - سیاسی ایران**، ۱۳۲۰-۱۳۵۷، تهران، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه، ۱۳۸۱، ص ۱۳۲.
- ۴- حایری یزدی، مهدی، «نامه‌ها و اظهارنظرها»، **ایران‌شناسی**، سال هشتم، شماره‌ی سوم (پاییز ۱۳۷۵)، صص ۶۴۶-۶۴۹.
- ۵- نیکوهمت، احمد، **یادنامه‌ی استاد سیدعلینقی امین**، تهران، ۱۳۸۰.
- ۶- امین، سیدحسن، «مقدمه»، **شواهدالنبوّه**، عبدالرحمن جامی، تهران، ۱۳۷۹.
- ۷- حایری یزدی، مهدی، **خاطرات**، به کوشش حبیب‌لاچوردی، تهران، نشر کتاب نادر، ۱۳۸۲، صص ۳۴-۳۶.
- ۸- همو، **خاطرات**، صص ۴۶-۴۷.
- ۹- همو، **خاطرات**، صص ۱۲۸-۱۳۲.
- ۱۰- بازرگان، مهدی، **انقلاب در دو حرکت**، تهران، ۱۳۶۳، چاپ اول، ص ۸۹.
- ۱۱- سنجابی، کریم، **امیدها و ناامیدی‌ها**، لندن، ۱۳۶۸، چاپ اول، صص ۳۵۲-۳۵۳.
- ۱۲- حایری یزدی، چاپ امریکا، ص ۱۰۷، چاپ تهران، ص ۱۰۱.
- ۱۳- سنجابی، همان‌جا، صص ۳۵۳-۳۵۵.
- ۱۴- حایری یزدی، چاپ تهران، همان‌جا، صص ۱۰۸-۱۱۴.
- ۱۵- حایری یزدی، مهدی، **حکمت و حکومت**، لندن، انتشارات شادی، ۱۹۹۵، ص ۲۱۵؛ **نیم‌روز**، لندن، ۱۵ مرداد ۱۳۶۹ / ۶ اوت ۱۹۹۰.